

HARBIY BO'LMAGAN FAVQULODDA VAZIYATLARDA BOSHQARUVNING IJTIMOIIY-MADANIY XUSUSIYATLARI

Atamuratov Muxammed Tilewmuratovich

Hayot faoliyati o`quv markazi inspektori

***Annotatsiya:** Maqolada harbiy bo'lmagan favqulodda vaziyatlarda boshqaruvning ijtimoiy-madaniy xususiyatlari keltirilgan. Fuqarolar muhofazasi - umumdavlat mudofaa siyosatlaridan biri bo'lib, u har qanday favqulodda holatlarda fuqarolarni, iqtisodiyot tarmoqlarini muhofaza qilishda, ularning mustaqil ishlashini ta'minlashda hamda qutqarish va tiklash ishlarini bajarishda katta ahamiyat kasb etilish yoritilgan.*

***Kalit so`zlar:** favqulodda vaziyatlar, moddiy boyliklarini, texnikalar, inson, hayot, salomatlilik.*

Ma'lumki, har bir mustaqil davlat o'zining mudofaa qudratiga ega Mudofaa siyosatini qay tarzda amalga oshirish imkoniyatlari o'sha davlatning qudratini belgilaydi. Chunki har bir davlat moddiy boyliklarini, texnikalarini, harbiy himoyalanişga molik bo'lgan inshootlarini, xalqini himoya qilishda, saqlashda yangi turdagi omilni yaratadi va ishlab chiqaradi. Shu tariqa davlatlar ichida yangi-yangi qurollar yaratiladiki, bular nafaqat insoniyatga, balki butun jonli tabiatga, atrof-muhitga juda katta ziyon yetkazadi [1].

1990-yilgacha biz dunyoni ikki tizimga (kapitalistik va sotsialistik.) bo'lib kelgan edik va har ikkalasida ham umumiy qirg'in qurollari yaratilganligini yaxshi bilamiz. Bunday qurollarni ba'zi birlari ayrim davlatlar tomonidan sinab ko'rildi va hozirgi kungacha ulaming asoratlari to'g'risida eshitib kelyapmiz. Masalan 1945-yilda Yaponiyaning Nagasaki va Xerosima shaharlariga AQSHning yadro quroli tashlandi. Keyinchalik Koreyaga, Vyetnamga turli xildagi napalmlar (dirildoq

holdagi yondiruvchi modda), oskolkali (parchali), yondiruvchan bombalar tashlandi. Yuqoridagi qurollar yer yuzida mavjud ekan albatta, har bir davlat bunday qurollardan saqlanish vositalarini izlaydi, omillarini ishlab chiqadi. Shuning uchun har bir davlatning mudofaa qudrati asosini fuqarolar muhofazasi tashkil etadi.

Fuqarolar muhofazasi - umumdavlat mudofaa siyosatlaridan biri bo'lib, u har qanday favqulodda holatlarda fuqarolarni, iqtisodiyot tarmoqlarini muhofaza qilishda, ularning mustaqil ishlashini ta'minlashda hamda qutqarish va tiklash ishlarini bajarishda katta ahamiyat kasb etadi. Albatta, fuqarolar mudofaasi oldiga qo'yilgan yuqoridagi ishlar 1945-yildan to 1990-yillargacha yetib keldi, lekin shu davrgacha yuqoridagi ishlarni bajarish uchun ehtiyojlar bo'lmadi. Afsuski, bu davrlarda (tinchlik davrlarida) tabiiy ofatlar, ishlab chiqarish avariylari, turli xil halokatlar yuz beradiki, xalqimiz, iqtisodiyotimiz bundan jiddiy zararlanadi.

Bunday holatlarda biz bir-birimizga yordam berishga tayyor emas edik. Mustaqillik davridagina favqulodda holatlarda fuqarolar muhofazasi tomonidan yetarli ijobiy ishlar qilina boshlandi. Jumladan, mustaqilligimizning dastlabki davrlarida fuqarolarni va hududlarni tabiiy ofatlardan, turli xildagi avariylardan muhofaza qilish, fuqarolarning mo'tadil hayot faoliyatini ta'minlash borasidagi vazifalarni hal etish uchun O'zbekiston hukumati tomonidan 1991-yilda fuqaro mudofaasi tizimi fuqaro muhofazasi tizimiga aylantirildi.

Yangidan tashkil etilgan ushbu tizim O'zbekiston Respublikasi Mudofaa vazirligi tarkibiga kiruvchi fuqaro mudofaasi va favqulodda vaziyatlar boshqarmasi sifatida tinchlik davrlardagi tabiiy ofatlar, ishlab chiqarish falokatlari va halokatlarning oldini olish va ularning oqibatlarini tugatish vazifalarini bajaradi.

O'zbekiston fuqarolarini favqulodda vaziyatlardan muhofaza etishning qonun bilan belgilangan asosiy tamoyillari: insonparvarlik, inson hayoti va sog'lig'ining ustuvorligi, axborotning o'z vaqtida berilishi va ishonchligi favqulodda vaziyatlardan fuqarolarni muhofaza qilish choralarining ko'rilishidir.

Shunday qilib, fuqarolar muhofazasi har qanday favqulodda vaziyatlarda fuqarolarni, moddiy resurslarni muhofaza qilish, fuqarolarni qanday xatti-harakat qilishi, ularga qanday chora-tadbirlar bilan yordam berishi, shikastlangan

hududlarda qutqaruv va tiklov ishlarini olib borish, ishlab chiqarish tarmoqlarini muttasil ishlashini ta'minlash vazifalarini bajaradi [2]. Zero, yer yuzida urnurniy qirg'in qurollari, hujumkor qurollarning zamonaviy turlari mavjud ekan, shu bilan birga tabiiy va texnogen xususiyatli favqulodda vaziyatlarni bo'lishligi muqarrar bo'lganligidan har bir davlatda va uning har bir hududida va bo'g'inida fuqarolar muhofazasi davlat tizimi tashkil etiladi va uning vazifalari aniq belgilanadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Favqulodda vaziyatlar va fuqaro muhofazasi. Darshki I Nigmatov, M.Tojiyev. O'zR oliy va o'rta maxsus ta'lim vazirligi - T. «IQTISODMOLIYA», 2011, -260 bet.
2. Rahmonov I, Vahobov U, Yoqubov H "Favqulodda holatlarda shikastlanganlarga birlamchi tibbiy yordam ko'rsansh", T: "FAN", 2004.
3. Tojiev M, Nigmatov I, Ilxomov M. "Favqulodda vaziyatlar va fuqaro muhofazasi". O'quv qo'llanma. T, 2002.